

Folkhälsomyndigheten

Beteende, oro och informationsbehov

Genomförda och pågående undersökningar under covid-19

Denna titel kan laddas ner från: www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/. En del av våra titlar går även att beställa som ett tryckt exemplar från Folkhälsomyndighetens publikationsservice, publikationsservice@folkhalsomyndigheten.se.

Citera gärna Folkhälsomyndighetens texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Folkhälsomyndigheten, 2020.

Artikelnummer: 20101

Om publikationen

Genom enkätundersökningar har Folkhälsomyndigheten följt beteendeförändringar under våren. Vi arbetar även med och planerar fördjupade analyser och kvalitativa undersökningar av beteende och effekter på folkhälsan på både kort och lång sikt till följd av covid-19.

Det gör vi för att få en bild av hur allmänheten upplever situationen med covid-19 samt hur följsamhet till rekommendationerna bidragit till strategin att bromsa smittspridningen. Det är en del av de underlag som behövs för att löpande anpassa de insatser som görs.

Arbetet är pågående och uppdateringar med ny kunskap kan ske kontinuerligt.

Folkhälsomyndigheten

Elisabeth Wall Bennet

Avdelningschef/Kommunikationschef

Avdelningen för kommunikation och verksamhetsstöd

Innehåll

Om publikationen	3
Sammanfattning	5
Majoriteten har lyssnat på myndighetens rekommendationer under våren	5
Bakgrund	6
Syfte	7
Metod	8
Resultat	9
Bromsa smittspridning	9
Diskussion	12

Sammanfattning

Majoriteten har lyssnat på myndighetens rekommendationer under våren

Sedan covid-19 klassades som en pandemi har Folkhälsomyndigheten genom enkätundersökningar följt befolkningens beteendeförändringar utifrån rekommenderade smittskyddsåtgärder.

Syfte har varit att få en bild av följsamheten gentemot myndighetens rekommendationer, nivån av allmänna oron, samt informationsbehovet. Frågor och svar har varit enkätspecifika och därmed har varje undersökning helt eller delvis täckt aspekter av intresse för denna rapport.

Den första enkäten genomfördes i mitten av mars (vecka 11) och besvarades av myndighetens egen panel Hälsorapport med närmare 4000 slumpvis utvalda personer i åldrarna 2-85 år, både vuxna deltagare och vårdnadshavare som svarat för sina barns räkning. Frågorna handlade om oro, informationsbehov och anpassningar till vardagslivet.

Resultaten visar att redan då hade nästan 6 av 10 anpassat sitt vardagsliv. Även 4 av 10 vårdnadshavare uppgav att barnens vardagsliv hade anpassats. Framför allt hade de flesta förbättrat sin handhygien och undvikit att träffa andra.

Mätningar med Novus Sverigepanel påbörjades vecka 13 och då hade 8 av 10 anpassat sitt vardagsliv på grund av coronaviruset. Denna siffra har hållit över tid, vilket innebär att en stor majoritet har följt myndighetens rekommendationer över lång tid, samt hållit i anpassningen och hållit sig informerade.

Under våren har Sverige sett en smittspridning av covid-19 i hela landet som började i mars och nådde en topp under slutet av mars till mitten av april. Sedan dess har smittspridningen minskat, vilket är ett tecken på att de åtgärder som satts in mot covid-19 haft effekt. Vi har samtidigt tydligt kunnat se hur rekommendationerna för att bromsa smittspridningen har följts av allmänheten. I genomsnitt har minst 80 procent under hela mätperioden anpassat sitt vardagsliv på grund av coronaviruset. Anpassningarna man gjort stämmer överens med de rekommenderade åtgärderna för att bromsa spridningen av covid-19.

Bakgrund

Folkhälsomyndigheten rekommenderar åtgärder som bidrar till att vi tillsammans minskar smittspridningen. För att få kunskap om hur dessa råd förstås och tas emot samt hur människor ändrar sitt beteende, har Folkhälsomyndigheten genom enkätundersökningar följt befolkningens beteendeförändringar, upplevelse av oro och informationsbehov sedan covid-19 blev en pandemi. Beteende, oro och informationsbehov är tre faktorer som påverkar varandra. Genom att undersöka dessa tre faktorer samtidigt och över tid, får vi en bild av hur allmänheten upplever situationen med covid-19.

Vi får också indikationer på hur följsamhet till rekommendationerna bidragit till strategin att bromsa smittspridningen. Men även hur dessa förändringar i beteende påverkar människors hälsa, på både kort och lång sikt och det ger oss en bild av vår gemensamma uthållighet.

Syfte

För att få en bild av hur allmänheten följt de rekommenderade smittskyddsåtgärderna med anledning av covid-19 har Folkhälsomyndigheten genomfört enkätundersökningar. Följsamhet till rekommendationerna bidrar till strategin att bromsa smittspridningen. Genom att följa beteendeförändringar över tid får vi en bild av hur allmänheten upplever situationen och hur följsamhet till rekommendationerna bidragit till strategin att bromsa smittspridningen.

Vi arbetar även med och planerar fördjupade analyser och kvalitativa undersökningar av beteende och effekter på folkhälsan på både kort och lång sikt till följd av covid-19.

Kunskapen används för att anpassa vår kommunikation och för att öka förståelsen för pandemins konsekvenser genom ett lyssnande och reflekterande förhållningssätt i relation till de behov som uppstår. Vårt arbete med kommunikation ska vara kunskapsbaserat, balanserat och relevant.

Metod

Hälsorapport är Folkhälsomyndighetens panel som består av ca 4500 deltagare i åldrarna 2-85 år från hela Sverige. Panelen är representativ när det gäller ålder, region och kön. Deltagare har rekryterats via SCB. Panelen svarar även på veckovisa enkäter om sjukdomssymtom och hjälper Folkhälsomyndigheten att få en bild av befolkningens hälsa och syn på hälsa. Syftet med Hälsorapport är att ha ett system som gör det enkelt för Folkhälsomyndigheten att hålla koll på hälsoläget i Sverige.

Den första enkäten om anpassningar, oro och informationsbehov skickades ut när covid-19 blev en pandemi. Totalt svarade 3 224 vuxna deltagare (88 procent) och bland vårdnadshavare som svarar för sitt barns räkning 677 personer (91 procent). <https://halsorapport.se/sv/resultat/resultat-mars-2020/>

Novus genomför webbintervjuer med sin slumpmässigt rekryterade och riksrepresentativa Sverigepanel, som är svensk allmänhet i åldrarna 18-79 år. Totalt drygt 1000 intervjuer per enkät genomförs varannan vecka från vecka 13. Enkäten innehåller frågor om oro, anpassningar i vardagslivet och informationsbehov. Enkäten pågår och en slutrapport kommer senare.

Resultat

Bromsa smittspridning

Under lång tid har budskapen ”stanna hemma när du är sjuk”, ”tvätta händerna” och ”hosta och nys i armvecket” använts i samband med influensa, vinterkräksjuka och andra vanliga smittsamma sjukdomar. Även under pandemin 2009 användes budskapen. Råden är enkla och tydliga och beteendet fanns redan etablerat i vardagen, ingen större anpassning krävdes utan det handlade om att stärka ett redan befintligt beteende.

Redan i februari tydliggjordes för allmänheten, och särskilt för resenärer vid flygplatser, hamnar mm vikten av att följa de allmänna smittskyddsåtgärderna på grund av covid-19, även om det då bedömdes som en liten risk för samhällsspridning i Sverige.

Den 10 mars bedömde Folkhälsomyndigheten risken för smittspridning i Sverige som mycket hög och gav samtidigt rådet att man bör undvika onödiga besök i sjukvården och äldreboenden.

Den 11 mars deklarerade WHO att covid-19 är en pandemi och sedan dess har Folkhälsomyndigheten följt befolkningens beteendeförändringar utifrån rekommenderade smittskyddsåtgärder. Den 12 mars skickade Folkhälsomyndigheten ut sin första enkät om beteende, oro och informationsinhämtning.

Arbetet med att bromsa spridningen av covid-19 i samhället gick samtidigt in i en ny fas, som krävde andra insatser än tidigare. Fokus var att fördröja smittspridningen i befolkningen, och samtidigt att skydda de äldsta och sköraste mot sjukdomen. Vid tidpunkten slopades karensdagen (ca 11 mars) samt togs beslut om att ta bort läkarintyget för 14 dagar (13 mars), detta för att underlätta att alla stannar hemma vid symtom som skulle kunna vara covid-19.

Därefter genomfördes en rad åtgärder som bland annat förbud mot allmänna sammankomster för fler än 500 personer, att personer över 70 år ska undvika sociala kontakter, de som kan ska arbeta hemifrån, samt att gymnasieskolor och lärosäten ska bedrivas genom distansundervisning. Åtgärder myndigheten bedömt har effekt för att bromsa en samhällsspridning av det nya coronaviruset.

Resultaten från den första enkäten visar att redan när covid-19 klassats som pandemi har 6 av 10 anpassat sitt vardagsliv utifrån rekommendationerna. (Hälsorapport <https://halsorapport.se/sv/resultat/resultat-mars-2020/>) Majoriteten uppger även att de har den information de behöver om myndigheternas hantering av situationen (76 procent för vuxna och 78 procent för vårdnadshavare) och att de vet vart de ska vända sig med frågor (85 procent respektive 88 procent) och vilka åtgärder de själva kan ta till (92 procent respektive 93 procent). Cirka 20 procent är då oroliga för sin egen hälsa och runt 60 procent är oroliga för någon närståendes hälsa. Äldre är i högre utsträckning oroliga för sin egen hälsa (i åldersgruppen 70-

79 år var närmare 30 procent oroliga för sin egen hälsa). Av vårdnadshavare till barn som svarar på enkäten uppger 20 procent att de är oroliga för sitt barns hälsa.

Den 19 mars rekommenderades att undvika onödiga resor.

Samtidigt påbörjade Folkhälsomyndigheten en enkätundersökning i samverkan med Novus slumpmässigt rekryterade och riksrepresentativa Sverigepanel för att därefter varannan vecka följa beteendeförändringar över tid. Enligt den första enkäten med Novus har 80 procent anpassat sitt vardagsliv på grund av det nya coronaviruset; av dem har 84 procent varit extra noga med handhygien och 64 procent har undvikit platser med mycket folk. Oron är ganska oförändrad om vi jämför med resultat från Hälsorapport även om det är två olika deltagarunderlag. Totalt 22 procent känner oro för den egna hälsan och 67 procent känner oro för närstående personers hälsa. I åldersgruppen 65-79 år uppger 57 procent att de stannat inomhus i större utsträckning än vanligt. Av dem som är oroliga för sin egen hälsa har 65 procent stannat inomhus i högre utsträckning. Totalt har 57 procent undvikit att besöka äldre personer.

Den 23 mars publicerar Folkhälsomyndigheten beräkningar av behov av vårdplatser i regionerna. Mellan Novus enkät 1 (vecka 13) och 2 (vecka 15) sker dock ingen förändring vad gäller oro för den svenska sjukvårdens förmåga att hantera situationen, den visar vid båda mätillfällena att 64 procent är oroliga för den svenska sjukvårdens förmåga att hantera situationen.

Därefter följer en rad åtgärder för att bromsa smittspridningen i samhället: 24 mars föreskrift om restauranger, barer och caféer; 27 mars Hemställan om begränsning av allmänna sammankomster över 50 personer; 30 mars Regeringen beslutar om nationellt besöksförbud på äldreboenden.

Den 1 april ger Folkhälsomyndigheten ut nya allmänna råd om att hålla avstånd och att alla måste ta personligt ansvar för att bromsa smittspridningen.

Den 2 april skickas den andra enkäten ut av Novus, vilken visar att oron för den egna hälsan ökat till 32 procent och oron för närståendes hälsa ökat till 75 procent. Totalt 90 procent känner oro för den svenska ekonomin och 64 procent känner oro för den svenska sjukvårdens förmåga att hantera situationen. Denna period visar att 89 procent på något sätt har anpassat sitt vardagsliv på grund av det nya coronaviruset, av dem har 83 procent varit extra noga med handhygien och 78 procent har undvikit att vistas på platser med mycket folk. Totalt har 66 procent av dem som anpassat sitt beteende undvikit att besöka äldre personer och i åldersgruppen 30-49 år, som troligen har närstående i åldersgruppen, har 76 procent undvikit att besöka äldre.

Folkhälsomyndigheten följer även svenskarnas rörelsemönster i samband med pandemin med hjälp av anonymiserad och aggregerad data från Telias mobiltelefonnät för svenska kunder. Telias analys över rörelsemönster under påskhelgen visade att resandet minskade kraftigt jämfört med tidigare år.

Svenskarna har i stor utsträckning följt Folkhälsomyndighetens råd att undvika onödiga [resor](#).

Antalet fall av covid-19, intensivvårdade och dödsfall försätter att öka under första delen av april (vecka 15-16). Den tredje mätningen av Novus (vecka 17) visar en statistiskt signifikant ökning vad gäller oro för den egna hälsan 36 procent, medan oro för närståendes hälsa inte visar någon signifikant ökning (78 procent). De vanligaste anpassningarna av vardagslivet som följd av det nya coronaviruset är att vara extra noga med handhygien (85 procent) samt att undvika att vistas på platser med mycket folk (82 procent).

I april ser vi generellt högst följsamhet vad gäller alla anpassningar, men även vad gäller enskilda aktiviteter som handtvätt, undvikit folksamlingar och undvikit att besöka äldre. Till exempel svarar över 70 procent att de under perioden 16–21 april har undvikit att besöka äldre.

I mitten till slutet av april ses en platå i antalet fall av covid-19 och antalet nya fall inom intensivvården och dödsfallen minskar. Samtidigt syns i enkätsvaren en statistiskt signifikant minskning från den tredje mätningen av Novus (-5 procent, vecka 17) av andelen som uppger att de har stannat inomhus i större utsträckning än vanligt. En faktor kan vara årstiden och att fler väljer då att vara utomhus. Vi gör därför en ändring i frågeställningen till att fråga om man hållit avstånd både inomhus och utomhus. Mätningen därpå visar att de vanligaste anpassningarna av vardagslivet som följd av det nya coronaviruset är att hålla avstånd till andra både inomhus och utomhus (86 procent), att vara extra noga med handhygien (79 procent) samt att undvika att vistas på platser med mycket folk (78 procent).

Under maj och juni fortsätter följsamheten till att hålla avstånd till andra vara stabil (87 procent). I gruppen 65-79 år är följsamheten ännu högre, 94 procent.

Diskussion

Svenskt folkhälsoarbete bygger på en stark tradition av frivillighet med betoning på individens ansvar. Ett tydligt exempel på det är det svenska barnvaccinationsprogrammet där 97 procent av svenska vårdnadshavare väljer att vaccinera sina barn enligt rekommendation.

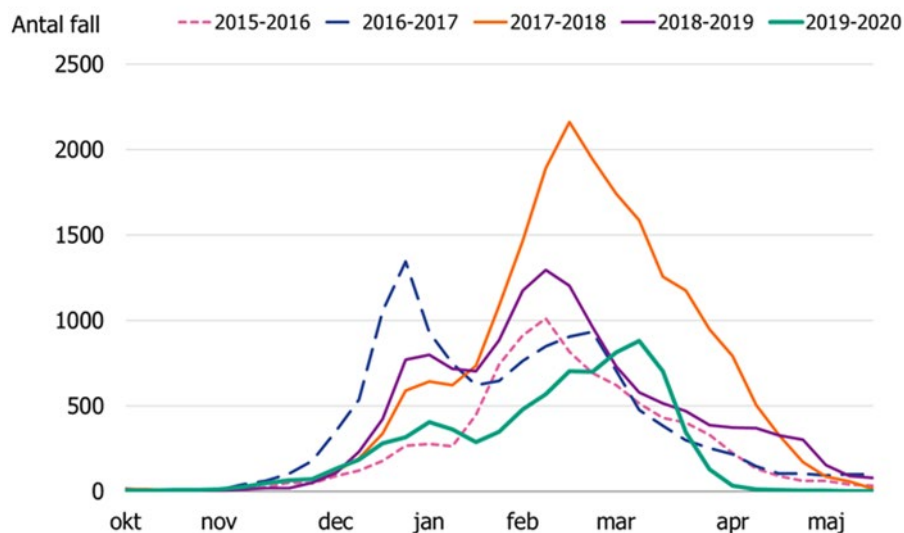
Under våren har Sverige sett en smittspridning av covid-19 i hela landet som började i mars och nådde en topp under slutet av mars till mitten av april. Sedan dess har smittspridningen minskat, vilket är ett tecken på att de åtgärder som satts in mot covid-19 haft effekt. Vi har samtidigt tydligt kunnat se hur rekommendationerna för att bromsa smittspridningen har följts av en majoritet av allmänheten. I genomsnitt har minst 80 procent av befolkningen under hela mätperioden anpassat sitt vardagsliv utifrån de rekommenderade åtgärderna för att bromsa spridningen av covid-19.

Ett annat mått på smittspridningen är antalet personer som varje fall antas smitta (det så kallade reproduktionstalet, R_0), vilket snabbt påverkades av de åtgärder som sattes in. I början av pandemin skattades den till mellan 2 och 3. Den har varit cirka 1 sedan mitten av april. Ett värde under 1 betyder att en epidemi är på väg att avta.

Försäljningen av antibiotika på recept minskade också under våren 2020 jämfört med 2019, visar ny statistik som presenterades 15 juni. Antibiotika mot luftvägsinfektioner har minskat mest och minskningen syns i alla åldrar. Förmodligen beror minskningen på att antalet infektioner blivit färre. Den fysiska distanseringen, högre medvetenhet om handhygien och smittskyddsåtgärderna till följd av covid-19-pandemin kan ha resulterat i färre luftvägsinfektioner.

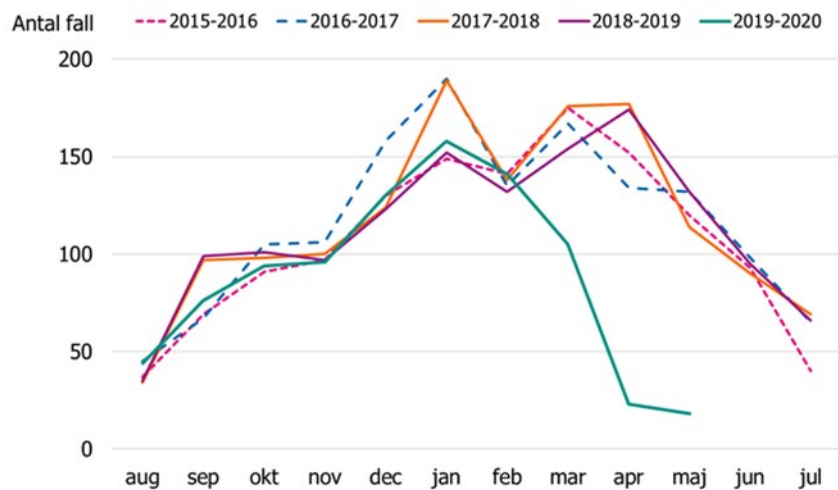
Även spridningen av andra smittsamma sjukdomar än covid-19 har minskat tack vare följsamheten till de allmänna smittskyddsåtgärderna. Influensasäsongen gick från sin högsta nivå vecka 10 till ett avslut vecka 13, se figur 1 nedan. Detta är det snabbaste avslutet som setts under de senaste 20 åren av influensaövervakningen i Sverige. På ett liknande sätt har antalet rapporterade fall av invasiva pneumokocker minskat under mars och antalet fall ligger sedan april på en mycket låg nivå, jämfört med samma period de senaste fyra åren, se figur 2.

Figur 1. Antalet fall av laborieverifierad influensa per vecka, fem säsonger

(Källa: SmiNet).

Figur 2. Antalet fall av invasiva pneumokocker per månad, fem säsonger.

Majoriteten har lyssnat på myndighetens rekommendationer under våren

Sedan covid-19 klassades som en pandemi har Folkhälsomyndigheten genom enkätundersökningar följt befolkningens beteendeförändringar utifrån rekommenderade smittskyddsåtgärder.

Resultaten visar att 80 procent har anpassat sitt vardagsliv utifrån de rekommenderade åtgärderna för att bromsa spridningen av covid-19. Denna siffra har hållit över tid, vilket innebär att majoriteten har följt myndighetens rekommendationer över lång tid, samt hållit i anpassningen och hållit sig informerade.

Undersökningarna är pågående under pandemin och uppdateringar kan publiceras löpande.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling.

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, 171 82 Solna. **Östersund** Campusvägen 20. Box 505, 831 26 Östersund.

www.folkhalsomyndigheten.se